

Kwaliteit kent vele kleuren

Tekst Huib de Jong, voorzitter College van Bestuur
bij Opening Hogeschooljaar 2017-2018

31 augustus 2017

Het thema van deze bijeenkomst ter gelegenheid van de opening van het nieuwe studiejaar is 'Student Centraal'. Geen verrassend thema voor een kennisinstelling als de HvA. Natuurlijk staat de student centraal. Daar twijfelt niemand aan. Toch leert de ervaring dat er de nodige dilemma's zijn rond dit thema.

Tevreden is niet genoeg

Onlangs schreef onze collega Peter Mudde, docent Biologie bij de faculteit Onderwijs en Opvoeding (FOO), een voortreffelijk artikel in het *Noordhollands Dagblad* over de rol van het onderwijs en van de leraar. In het artikel reageert hij op de tendens om het begrip 'onderwijskwaliteit' te reduceren, ofwel vrijwel gelijk te stellen aan de tevredenheid van studenten. Mudde verzet zich tegen dit idee: het gaat volgens hem om veel meer dan alleen tevredenheid. Ik ben dat met hem eens. Het doel van ons onderwijs is dat studenten zich kwalificeren voor een mooie loopbaan en een verantwoordelijke positie in de samenleving. Daartoe moeten zij zich ontwikkelen en vormen; niet alleen als jonge beroepsbeoefenaar maar ook als persoon. Als we dat goed doen, zullen de meeste studenten tevreden over ons zijn. Maar dat is niet het allerhoogste doel op zich. Bij leren hoort ook dat je af en toe worstelt met dingen of dat je flink baalt of het helemaal niet meer ziet zitten. Zo gaat het als je straks een baan hebt en zo gaat het tijdens de studie. Leren en ontwikkelen gaat niet alleen over rozen.

Als we zeggen dat we de student centraal stellen, is het zeker belangrijk dat onze studenten tevreden zijn. Maar er zijn meer perspectieven belangrijk. Daar wil ik hieronder op ingaan. Eerst sta ik kort stil bij het heden: waar staan we en hoe gaat het met ons. En daarna wil ik vooruit kijken naar de toekomst. De kern van mijn betoog is dat het goed gaat met de HvA, maar dat er tegelijkertijd alle reden is om onszelf steeds opnieuw uit te vinden.

Onderwijs en onderzoek in stijgende lijn

Eerst maar over het heden en het afgelopen jaar. We hebben het vorige studiejaar allemaal op onze eigen manier ervaren, vanuit onze eigen rol en perspectief. Voor mij persoonlijk was de ontvlechting van de bestuurlijke samenwerking met de UvA per 1 maart een belangrijk onderwerp. Ik heb daar veel tijd en energie in gestoken. Niet alleen in de ontvlechting, maar vooral ook in het behoud van de goede samenwerkingen die er zijn tussen onze beide instellingen. Ik denk dat het goed is dat we nu helemaal op eigen benen staan. We zullen ook in de toekomst veel samenwerken met de UvA, met de VU en met al die andere kennisinstellingen in Amsterdam, in de regio en elders in binnen- en buitenland. Maar dat doen we nog sterker dan voorheen vanuit onze eigen identiteit en vanuit onze eigen kracht en toegevoegde waarde. En die eigenheid schuilt vooral in onze functie als emancipatiemotor van jonge mensen in de regio Amsterdam, die via de HvA de stap zetten naar een mooie toekomst waarin zij een belangrijke voortrekkersrol spelen in de ontwikkeling van bedrijven en instellingen en ook van de samenleving.

Het gaat goed met de HvA. We bevinden ons op alle terreinen in een stijgende lijn. En dat is een heel, heel erg groot compliment voor alle collega's die hun bijdrage hebben geleverd afgelopen jaar en dat ook in het komende jaar zullen doen. Hierbij heel veel dank en respect voor allen.

Als we kijken hoe de HvA het doet, kijken we ten eerste toch naar de tevredenheid van studenten. Maar in lijn met het betoog van Peter Mudde kijken we ook naar andere indicatoren. Een tweede indicator is de positie van onze afgestudeerden op de arbeidsmarkt. Hoe snel vinden ze een passende functie? En ten derde het studiesucces van onze studenten. Welk percentage van onze studenten haalt binnen een redelijke termijn het diploma en hoeveel studenten halen de eindstreep niet?

Wie daar alles over wil weten, beveel ik van harte de publicaties 'De stand van zaken Onderwijs' en 'Stand van zaken Onderzoek' aan. Beide documenten geven een heel mooi overzicht van hoe we ervoor staan. De publicaties staan binnenkort op het web. Ik beperk me hier tot de belangrijkste conclusie. De tevredenheid en het studiesucces nemen toe, onze afgestudeerden vinden sneller een baan en onze opleidingen worden heel goed, steeds beter, beoordeeld door de NVAO bij de accreditaties. Eervolle vermeldingen zijn er wat mij betreft voor de faculteit Business en Economie voor het sterk gestegen studiesucces, voor de opleidingen MIC en Communicatie van de faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie (FDMCI) voor het feit dat zij bij de accreditatie op alle vier de standaarden die gehanteerd worden een 'goed' kregen, voor onder andere de faculteit Onderwijs en Opvoeding (FOO) en de faculteit Techniek (FT) voor het feit dat de afgestudeerden heel snel een mooie baan vinden. Dit is geen volledige lijst met goede scores, maar een willekeurige selectie waarmee ik alle anderen niet tekort wil doen.

Onze onderzoekers scoren buitengewoon goed in de tweede en derde geldstroom. Kort voor de zomer hebben vijf docenten een promotiebeurs binnengehaald en scoorden vijf onderzoeksgroepen in Raak Pro en vier in Raak MKB. Geen sinecure als je ziet hoe heftig de competitie om de middelen zo langzamerhand is geworden. Prachtig!

Dienstverlening verbeteren

Is alles dan koek en ei? Nee. Er zit me ook iets dwars. Al jaren achtereen beoordelen studenten ons in de NSE negatief voor het onderdeel 'informatie, communicatie en roostering'. Ze vragen terecht naar meer duidelijkheid en voorspelbaarheid van het onderwijs. En het lukt ons maar niet om dit in orde te krijgen. Per opleiding zijn er daarbij overigens verschillen en soms zijn die verschillen opmerkelijk groot, ook binnen onze faculteiten. Maar op té veel plaatsen is het nog niet goed genoeg. Komend jaar wil ik daarover heldere afspraken maken. Belangrijk is dat er meer dialoog over dit soort zaken is tussen verschillende opleidingen. Er zijn opleidingen waar het wél goed gaat en daar kunnen anderen van leren. Dat dit tot nu toe onvoldoende gebeurt, is voor mij onbegrijpelijk en niet acceptabel. We doen onze studenten daar echt tekort mee.

In het afgelopen studiejaar heb ik ook wederom geconstateerd dat de dienstverlening aan onze studenten - en vooral ook aan onze nieuwe studenten, de nieuwe eerstejaars - in de zomerperiode op sommige punten echt niet goed genoeg is. Studenten en hun ouders bellen of mailen mij daarover en op sociale media komen de noodkreten langs van studenten die een vraag hebben maar telkens voor gesloten deuren staan. Al enkele zomers lang zie ik dat sommige opleidingen in de eerste weken van augustus niet bereikbaar zijn voor begrijpelijke en terechte vragen van studenten. Dat moet echt beter. Onze studenten willen zich voorbereiden en hebben er recht op dat wij er zijn om hen daarbij van dienst te zijn.

'Student centraal' vraagt om flexibeler onderwijsprogramma's

De twee punten van kritiek die ik noemde, hebben te maken met de organisatie rond het onderwijs. Het volgende punt dat ik wil maken, gaat over de inrichting van onze onderwijsprogramma's. Dat is een meer inhoudelijke discussie. Het is ontzettend belangrijk dat we ons allemaal realiseren dat de inhoud en de organisatie van het onderwijs onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Kort gezegd: de inhoudelijke route die ik hierna beschrijf, stelt nog hogere eisen aan de organisatie van het onderwijs dan nu al het geval is. We kunnen onze inhoudelijke ambities echt alleen realiseren als we de praktische, organisatorische zaken ook tot in de puntjes op orde hebben.

De student centraal. Uiteraard. Maar DE student bestaat niet. We hebben te maken met meer dan 47 duizend individuen die allemaal verwachten dat wij recht doen aan wat ze gemeenschappelijk hebben, maar ook aan wat hen van elkaar onderscheidt. En dan heb ik het niet alleen over de verschillen in vooropleiding, maar ook over het verschil in persoon of leefomgeving. Bijbanen, mantelzorg, topsport. En naast de vraag en verwachting van de studenten hebben we dan ook nog te maken met het veranderende beroepenveld. Ook HET beroep waarvoor we opleiden bestaat niet. Op de arbeidsmarkt zien we dat de traditionele beroepen niet alleen in snel tempo veranderen, maar ook in snel tempo samensmelten en in nieuwe hoedanigheden weer verder gaan. Combinaties van techniek en zorg, van media en economie, van mode en duurzaamheid.

Hoe logisch is het dat wij ons onderwijsaanbod dan consequent en alleen maar blijven aanbieden in keurig voorgeprogrammeerde routes die naar een vast omschreven beroep of functie leiden? Recht doen aan al die ruim 47 duizend individuen die bij ons als student ingeschreven staan kan niet met gestandaardiseerd onderwijs. Recht doen aan de voortdurende dynamiek van het beroepenveld evenmin.

Als we 'De Student Centraal' stellen - en dan doen we, neemt u dat van mij aan - dan is er maar één enkele conclusie mogelijk. Het onderwijs moet flexibeler, studenten moeten veel meer ruimte krijgen om hun eigen profiel en hun eigen curriculum te maken en wij moeten dus veel meer maatwerk mogelijk maken. Op die manier zorgen wij ook dat het profiel van de studenten die bij ons afstuderen beter aansluit op de vraag van bedrijven en instellingen op de arbeidsmarkt. Het mes snijdt dus aan twee kanten.

Digital Society School inspirerend voorbeeld

Een prachtig voorbeeld van onderwijs van de toekomst zien we bij de Digital Society School (DSS), die binnenkort van start gaat. Onze eigen faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie (FDMCI) nam het initiatief voor een intensieve samenwerking tussen het Amsterdamse bedrijfsleven, de research-universiteiten UvA en VU en de gemeente.

Het onderwijs van de Digital Society School heeft de kenmerken van het onderwijs van de toekomst. Samen met de studenten en hun werkgevers worden er onderwijsprogramma's op maat ontworpen en aangeboden. Dus niet een vast opleidingstraject voor alle belangstellenden, maar per student de specifieke opleidingswens in kaart brengen en daar een passend onderwijsaanbod op formuleren. Daarbij kan ook een beroep worden gedaan op aanbod van andere faculteiten dan FDMCI. Bij de DSS draait alles van begin tot eind om de student en de beroepspraktijk. Op diverse momenten in hun loopbaan keren studenten terug naar het hoger onderwijs om daar door te leren voor wat zij op dat moment nodig hebben. Dat is een totaal andere manier van kijken naar de rol van het onderwijs dan traditioneel het geval is. In dit model is het niet alleen de taak van de hogeschool om mensen een lange, complete afgeronde opleiding aan te bieden. Nee het is juist de kunst om met kleine, zorgvuldig gekozen onderdelen de bouwstenen voor de toekomst te leggen. Studenten kiezen zelf de onderdelen die zij volgen, vooral in de bacheloropleiding wél met een helder beschreven beroepsprofiel en diploma voor ogen.

Meer ruimte voor individuele keuzes

Het is mijn vurige wens en mijn stellige overtuiging dat veel meer van onze opleidingen die kant op zullen gaan. Niet door bestaande programma's af te schaffen of steeds maar weer te verbouwen, maar door veel meer te differentiëren naar de wensen en mogelijkheden van studenten, zodat de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt nog verder wordt versterkt.

Dat model is gebaseerd op twee uitgangspunten. Ten eerste dat voor iedereen helder moet zijn voor welk 'beroep' iemand wordt opgeleid in het hbo, waar het diploma voor staat. Ten tweede moeten we het niveau van de opleiding kunnen waarborgen en dus moeten we zeer nauwkeurig kunnen verantwoorden wat we getoetst hebben, hoe we dat getoetst hebben en hoe we dat beoordeeld hebben. Het zijn terechte, legitieme dingen die de maatschappij van ons vraagt.

Naast deze twee eisen is er ook nog een randvoorwaarde: nadrukkelijke en duurzame betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de opleidingen, in het bijzonder om er voor te zorgen dat het onderwijs actueel blijft. Dit commitment is vaak moeilijk te verkrijgen, zo leert de ervaring. Maar de DSS leert dat dit laatste mogelijk is, omdat de werkgevers nadrukkelijk hierbij hun nek uitsteken om van het programma een succes te maken. En als voorzitter van de human capital agenda van Amsterdam weet ik dat zowel werkgevers als koepels van werkgevers onder voorwaarden bereid zijn deze weg verder in te slaan.

Zowel bachelorstudenten als werkenden en hun werkgevers hebben heel veel behoefte aan meer keuzevrijheid en meer passende oplossingen voor individuele vragen. Die mogelijkheden gaan wij hen bieden. Vasthouden aan één enkel beroepsprofiel voor alle studenten van een bepaalde opleiding kan daarbij nog steeds. Maar daarbinnen veel meer flexibiliteit. Dat betekent dat we in elke opleiding heel goed moeten kijken welke kennis en competenties de kern van het beroep vormen en voor elke student werkelijk onmisbaar is. Om die robuuste kern heen organiseren we veel meer ruimte.

Een logisch gevolg van de keuzeruimte voor studenten is dat we beter gebruik maken van het feit dat we een brede hogeschool zijn, waar vele vakgebieden naast elkaar bestaan. De student moet in staat worden gesteld uit die grote ruif het hare of het zijne te kiezen.

Afsluitend

Het gaat goed met de HvA. Vanuit de kracht die we hebben ontwikkeld, bouwen we verder aan onze eigen identiteit, samen met onze vele partners. We omarmen het uitgangspunt dat studenten en werkenden individuele keuzes willen maken en zich telkens opnieuw willen doorontwikkelen en gaan daarom de variatie in onze opleidingsprogramma's vergroten. We bouwen meer ruimte in voor eigen keuzes. Minder standaardroutes, meer maatwerk.

Ik wens jullie allen een mooi en uitdagend studiejaar toe.